

Anders Pedersen (Karleby)

Anders Pedersen bliver født den 11. januar 1849 i Vor Frue Sogn, Aarhus, som søn af Ugift Fruentimmer **Mette Rasmussen**¹ fra Haar, tjenende for Kbmnd Lottrup. Som barnefader blev udlagt Sappeur² Anders Pedersen Karleby for tiden paa Als. Anders bliver døbt i kirken den 25. marts 1849.

Faddere var:

Pigen Kirstine Jensen
Pigen Maria Jensen
Høker L. Meier³
Tjenestekarl H. Ziilian (Hector Zilian, 28 år)⁴
Tjenestekarl S. Rasmussen

Anders var den ældste i en børneflokk på 4, en yngre broder **Lorents**, en yngre søster **Caroline Kirstine** og den yngste broder Søren.

Konfirmation

Anders bliver konfirmeret den 2. Søndag efter Påske i 1863 = 19. april 1863. Kundskaber bedømmes til g og opførsel til mg. Han er vaccineret den 30. juni 1853 af Weiss. Han er søn af Lxxxxxx Anders Pedersen Karleby og Hustru Mette Rasmussen.

Militærtjenesten

Jeg finder Anders i Lægdsrullen for lægd 230 – 4. udskrivningskreds.

255	Anders.	Anders Peder	d.	18 49	d.	d.
	Pedersen	sen Karleby			6/27/10	30/7/10
Bedtegninger:	1850, 14 M.H.	30/7 11 Corporal.				
	20/38 — 3/78	1/5 72 Sergeant.				
		byens 1/7/77. Om af. til 28. M.H. 6/77.				
		U/R 1/83				

¹ Ifølge FT 1850 er Mette 31 år gammel, da hun bliver mor til Anders.

² Soldat, der er uddannet til og foretager sapering (jf. Minør, Pioner) sapering er at grave løbegrave.

³ Høker Lorentz Meyer boede i Studsgade ligesom Anders og Mette.

⁴ Hector Zilian var tjenstekarl hos Købmand Lottrup, da Mette arbejdede der.

I stambogen for 14. Bataljon findes følgende optegnelser:

Han er udskrevet til militærtjeneste fra 4. Udskrivningskreds, lægd nr. 230 - P - 55.

Udskrivningsåret er 1870. Han bliver udskrevet til 14. Bataljon og er der fra 25. april 1870 til 28. februar 1877. Der er lidt uoverenstemmelse i stambogen idet der står at han er Menig fra 25/4 - 70. Han udnævnes til Undercorporal 28. oktober 1870, derpå til Corporal 30. juli 1871 og endelig til Sergent 1. maj 1872.

Beskrivelsen af ham er: Højde: 63 tommer, Blå øjne, Blondt hår og Middel af vækst.

I vedtegningerne står følgende:

"Gymnastikskole Comp. Lærer Afdl fra 13/-73 - 9/2-74." og "Gymnastikl. Afdlg. fra 10/2-74 - 9/6-75." og "Gennemgaaet et Cursus i den optiske Signaltjeneste i Octbr. 1873 og 1874."

I Fortegnelse over Tjenstgørende Gymnastiklærere i Hæren og Flåden 1858 - 1887, findes Anders Petersen på side 27. under 14. Bataillon, som Sergent.

I kolonnen "Om straffet, naar." står "28/5-71 Løbe No. 84/1875 u og b".

Andre Vedtegninger er: "Handelsbetjent.", "Gift 1875.", "Efter egen Begjæring hjemsendt d. 1/3 1877.", "Overført til 28de Bataljon.", "Ansættelse ved Mundelstrup Fabrik."

Bryllup

Sergent ved 14. Bat. Aarhus¹, Anders Pedersen bliver gift den 4. december 1875 med Laura Jensine Jean i Vor Frue Kirke i Aarhus.

Laura er datter af Skomagemester Julius Jean og hendes moder var Kiersten Marie Andersdatter fra Randers.

Børnene

Den 20. mar. 1876 får de deres første barn, en søn som får navnet **Anders Christian Laurits Pedersen**, forældrene er ifølge kirkebogen: Sergent Anders Pedersen og Hustru Laura Jensine Jean (28 år), Vesterbro.

Faddere var:

Moderen Petra Andersen, Jmf Annine Olsen, Locomotivf. N. Hansen, Marketænder J. Wind, Fyrbøder W. Fachmann, Fyrbøder A. Karlby⁵.

På dette tidspunkt er Anders Pedersen (Karlby) ansat som fyrbøder hos Statsbanerne. Dette fremgår også af listen over faddere, idet der er en Lokomotivfører og endnu en Fyrbøder fra Statsbanerne opført som fadder. Men hensyn til den sidste fadder har præsten muligvis skrevet fejl. Fyrbøderen hedder formentlig Harald Vilhelm Fachmann⁶, dvs. Vilhelm med enkelt "V". Han opgiver til folketællingerne, at han er født i København ca. 1847, de fleste af hans søskende er født i Trinitatis, men det har ikke været muligt at finde hverken hans fødsel, eller konfirmation i Trinitatis, ej heller i nabosagnet Sct. Pauls.

⁵ Fyrbøder A. Karlby er Anders Christian Laurits far

⁶ En del af oplysningerne om familien Fachmann har jeg modtaget fra Hanne Vibeke Fachmann, Hillerød

Det andet barn kommer den 3. september 1877, en datter, hun bliver døbt den 14. juli 1878 i Kirken og får navnet **Olga Rasmine Antoinette**, nu bor familien i True Mølle i Brabrand og Anders er nu blevet Regnskabsfører ved Gødningfabrikken i Mundelstrup.

Faddere var:

Fyrbøder Fachmanns Hustru Dorte af Aarh. (bar Barnet), Formand Johansens Hustru og Cæcilie og Kontorist Anders Pedersen af Mundelstrup, Maskinarbejder Johan Vind og Fyrbøder A. Karlby af Aarhus.

Det tredje barn er en dreng, som kommer til verden 16. januar 1879 i True Mølle i Brabrand. Han bliver døbt den 20. juli i Kirken og får navnet **Holger Julius**.

Faddere var:

Fhv. Skibskaptajn nu Handelsrejsende Chr. Veber og hans Hustru Augusta Veber (bar Barnet) fra Brabrand, Frøken Sofie Nielsen fra Aarhus og Kontorist A. Andersen fra Mundelstrup.

Det fjerde barn kommer den 19. juni 1880, det er sønnen **Georg** der kommer til verden, han bliver døbt i Tilst kirke den 24. oktober 1880, familien bor på Tilst Mark. Anders bliver nævnt som Kontorist.

Faddere var:

Møller Rasmus Nielsens Datter Karen Rasmussen Mundelstrup, Fyrbøder A. P. Karlby, Aarhus, Oversergent H. P. Lind, Aarhus.

Nu flytter familien. Anders er tilsyneladende sikker på at stillingen på Gødningfabrikken er så god, at han i 1881 køber en grund ved siden af Mundelstrup Kro og i 1886 bygger han et nyt hus på grunden til sig og sin familie.

Barn nummer fem kommer til verden den 22. marts 1883, det er en søn, han bliver hjemmedøbt af Pastor Knuhtsen den 29. marts og fremstillet i Faarup kirke den 15. juli, han får navnet **Valdemar Axel**, ved Valdemars fødsel står Anders som kontorist.⁷

Faddere var:

Barnets Moder, Factor Chr. Odense af Aarhus, Ungk. Niels Rasmussen af Mundelstrup, Barnets Fader.

Barn nummer seks bliver også en dreng, han får navnet **Frederik** og bliver født den 10. marts 1885 og døbt i kirken den 14. juni. Anders står også denne gang som Kontorist ved Fabrikken i Mundelstrup i Faarup Sogns kirkebog.

Faddere var:

Mdm Caroline Strauch⁸, Frk. Maren Kock, Slagter M. Strauch alle af Aarhus, Kontorist F. Kruse af Mundelstrup samt Barnet Fader.

Barn nummer syv bliver også en dreng, han får navnet **Alexander** og bliver født den 28. april 1886 og døbt i Faarup kirke den 20. juni. Denne gang har Anders kaldt sig Fuldmægtig.⁹

⁷ I Ingeniøren onsdag 21. juni 1905 offentliggøres det, at Valdemar Aksel Karlby af Århus har indsendt en ansøgning om patent på en Vandmåler

⁸ Caroline er Anders's næsten 7 år yngre søster, som blev gift med Slagter M. Strauch, som havde slagterforretning i Meilgade

⁹ Omkring 1. januar 1914 dør en A. Karlby nok lidt før, se anmeldelse i Tidsskrift for Ingeniør og Bygningsvæsen

Faddere var:

Fru Kirstine Jensen, Frk. Marie Kock, Skomager Th. Møller Jensen, Vinhandler Vilhelm Koefoed alle af Aarhus, samt Contorist Frank Kruse af Mundelstrup.

I december 1886 bliver den næstældste søn **Holger Julius** syg, det viser sig at være hjernebetændelse og lige før hans 8 års fødselsdag, dør han af sygdommen den 7. januar 1887.

Barn nummer otte. Nu går der lidt tid før Laura igen bliver gravid, men den 15. juli 1889 nedkommer hun igen, denne gang med en pige, hun bliver døbt i kirken den 25. august og får navnene: **Thyra Andrea Augusta**. Denne gang bliver Anders indskrevet i kirkebogen som Bogholder.

Faddere var:

Kjøbmand Bruuns Hustru Horsens, Kaptain Webers Hustru Kjøbenhavn, Kjøbmand Bruun Horsens og Kaptain Weber Kjøbenhavn.

Mundelstrup Gødningfabrik

Fabrikken blev oprettet i 1871. Lige fra begyndelsen var ledelsen lagt i hænderne på bogholdere, som fungerede som fabrikkens forretningsførere.¹⁰

I 1877 bliver Anders ansat som bogholder på Gødningfabrikken, den daværende leder i Mundelstrup var A. Clemmensen, der siden A/S Fredens Mølle blev stiftet i 1851 havde været bogholder i Hovedafdelingen på Amager.

I juli 1881 får Anders's ældste søn Anders Laurits Christian en Præliminæreksamen på Hinnerup Realskole og den 1. august bliver han ansat som "midlertidig assistance" på kontoret i Mundelstrup, her er han beskæftiget i 4 måneder, inden han fortsætter sin uddannelse andet sted.

I 1893 dør Clemmensen, hvorefter Anders rykker ind i forretningsførerstolen. Anders fungerer herefter som forretningsfører frem til 1903, hvor han afløses af en teknisk uddannet leder.

Anders har dog siden 1895 haft assistance af to kemikere, sikkert et resultat af Clements ansættelse i A/S Fredens Mølle. Først Karl Chr. Budde og senere fra 1898 af kemiingeniør Carl A. J. Røgind. Denne var uddannet på Fredens Mølle på Amager og flyttede efter kort tid i Mundelstrup til Stettin som laboratoriefører, og så vidt det kan ses, er Anders igen ene om den daglige drift.

I stedet for at bruge virksomhedens overskud til teknologiske nyanskaffelser blev

¹⁰ Oplysningerne om fabrikken kommer fra: Allan Frandsens bog om Mundelstrup Gødningfabrik

overskuddet uddelt til aktionærerne.

Mundelstrupfabrikken stod frem til Clements ansættelse langt tilbage i teknisk henseende, omend man i Mundelstrup modsætning til Amager-fabrikken havde de fysiske muligheder for udvidelser. Anlæggene til fabrikation af glaubersalt var formentlig A/S Fredens Møllers forsøg på at brede produktionen ud på flere felter end blot svovlsyre og gødning. Produktionen var udelukkende koncentreret om svovlsyre og superfosfat, i modsætning til Fredens Mølle-fabrikken på Amager, hvor der desuden produceredes linolie, rapsolie, foderkager og otte forskellige slags sæbe. Tidligere havde fabrikkerne på Amager desuden fremstillet cement, benkul, benfedt og vogn-smørelse. Olie-, foderkage- og sæbeproduktionen var med til at bære A/S Fredens Mølle gennem de svære konkurrencevilkår i 1880'erne, hvor Mundelstrup-fabrikken kom ud med et underskud på 6.000 kr. i 1886. Glaubersaltanlæggene kan ses som et krampagtigt forsøg på at differentiere produktionen i Mundelstrup. Et forsøg der mislykkedes.

Billedet er fra ca. år 1900 og viser et udsnit af arbejderne fra gødningsfabrikken, som er bosat i Mundelstrup, Kvottrup og Geding. På billedet er der også børn med, og som det fremgår af Allan Frandsens bog var der også i en periode ansat børn på Gødnings Fabrikken for at holde lønudgiften nede.

Fabrikkens skæbne var i realiteten beseglet. Set i sammenhæng med Clements tekniske nyskabelser markerer opførelsen af de fem nye bygninger dog en overgang fra stilstand til fornyelse og vækst. Ændringen indtraf, da Dansk Svovlsyre i 1902 fik tilskødet de godt tredive år gamle bygninger i Mundelstrup for en pris af 200.000 kr.

Havde Mundelstrup-fabrikken sovet Tornerosesøvn, mens Fredens Mølle ejede den, blev den brat vækket, da Dansk Svovlsyre rykkede ind i 1902. Allerede inden købet drøftedes situationen på et bestyrelsesmøde i Dansk Svovlsyre, hvor man gjorde det klart, at der krævedes store forbedringer og nyanskaffelser til et beløb på omkring 100.000 kr., hvis selskabet overtog fabrikken.

I 1902 bliver ansat den tyske kemiingeniør Hartmann han får en løn på ca. 2.600 kr. hans opgave bliver at ombygge svovlsyresystemerne for ca. 4.800 kr. Formålet var ikke kun en forbedring i Mundelstrup. Efter et halvt års prøvetid skulle det afgøres, om forandringerne burde danne grundlag for yderligere ændringer i Mundelstrup og Kastrup. Bestyrelsen kastede sig imidlertid ikke umiddelbart ud i et stort nybygningseventyr. Dels skulle Hartmann kun ombygge det ene af syresystemerne, dels tog bestyrelsen forbehold overfor nogle forbedringer af gødningsproduktionen, som A. Clement, der nu var blevet direktør i Dansk Svovlsyre, foreslog. Clement fik dog meget hurtigt overbevist bestyrelsen om det fornuftige i sine planer, og allerede dagen efter accepterede besty-

relsen den efter dens eget udsagn minimale merpris på ca. 2.800 kr. for at forbedre gødningsproduktionen.

Hartmann gik i gang med arbejdet i sødalen mellem Mundelstrup og Tilst, og i december 1903 var fabrikken ombygget og udvidet i en sådan grad, at der nu krævedes en teknisk/kemisk uddannet direktør. Samtidig besluttedes at overflytte den hidtidige leder Anders Pedersen til andet arbejde, han bliver derpå administrerende direktør. Med den nye ansættelse af en teknisk uddannet direktør, svenskeren Dr. Vikander, ændredes ledelsen af fabrikken radikalt, og en ny epoke i fabrikkens historie tog sin begyndelse.

Ændringerne af det gamle fabriksanlæg foregik imidlertid ikke kun på det tekniske område inden-døre på matr. nr. 5^m. Allerede fra overtagelsen i 1902 begyndte selskabet at opkøbe huse og grunde i området. Samme dag som tinglæsningen af hovedparcellen tinglæstes skøde på forretningsfører Anders Pedersens hus ved Viborgvej samt nabogrunden, som Anders også ejede. Anders overtog nemlig i 1893 ikke blot Clemmensens job som forretningsfører, men også hans bolig på selve fabrikken og havde derfor ikke brug for sit hus ved Viborgvej. Af direkte betydning for produktionen erhvervede Dansk Svovlsyre i 1903 et par små parceller mellem nr. 5^m og Viborgvej for at udvide fabrikken denne vej. Nu synede fabrikken ikke kun i højden - også på grundplan.

Statsbanernes planer om dobbeltspor fra Århus til Randers var i 1905 den direkte årsag til nye opkøb af jord og huse. I forbindelse med det nye spor ville statsbanerne inddrage det spor, der hidtil havde løbet langs fabrikkens vestside - langs varehuset og syrehuset. Dansk Svovlsyre havde brugt sporet til losse og ladespor og kunne forudse problemer, hvis det blev inddraget. Det besluttedes derfor at anlægge spor for 10.000 kr. ind på fabrikkens grund — øst om bygningerne. Da statsbanerne samtidig planlagde at flytte stationsbygningen over på den side af banen, hvor fabrikken lå, ville dens udvidelsesmuligheder være stækket. Bestyrelsen vedtog derfor at søge planerne forhindret 'med ethvert middel' og i første omgang at købe den jord, hvor stationen i givet fald skulle ligge. Hen mod årsskiftet 1905 blev der indgået endelig aftale om købet af matr. nr. 5°, 5^p, 5^q og 5^z. De to første matrikler ejedes af den på egnen så kendte husmandsfører Mads Larsen, og Dansk Svovlsyre havde allerede i 1903 sikret sig forkøbsretten til disse grunde.

Skønt udvidelsesmulighederne ud mod baneterrænet nu var sikret havde Dansk Svovlsyre stadig behov for plads, og den kunne ikke længere findes på den vestlige side af kommuneskellet mellem Sabro-Fårup og Tilst-Kasted kommuner. I begyndelsen af 1906 købte Dansk Svovlsyre da en gård på omkring 27 tdr. land beliggende på bakken ved Viborgvej - Todderup-gården, der havde jord helt ned til fabrikken fra øst. Hen på sommeren blev det besluttet at købe endnu en gård, der siden fabrikkens opførelse i 1871 havde været en af dens nærmeste naboer. Nu ejede Dansk Svovlsyre næsten hele området der afgrænses af jernbanen mod vest, mod nord af Geding sø og op over Todderupbakken mod øst. Og da de sidste småparceller ved jernbanen og omkring Geding sø blev erhvervet i 1907, var der ingen pladsmæssige hindringer for fabrikkens udvidelser. Forhindringer for den daglige, vedvarende drift havde der ellers været nok af i 1904 og 1906, hvor to store brande satte fabrikken i stå i længere tid. Men den udbetalte forsikringssum kunne samtidig bruges til at opføre nye og mere tidssvarende anlæg.

Brande og udvidelser 1904-1907

Den 10. maj 1904 var en arbejdsmand gået ind i en af de mørke lagerbygninger, og for bedre at kunne se havde han revet en tændstik. Da han forlod lageret, brændte tændstikken stadig, og den fængede hurtigt i noget tovværk, der lå på jorden. Ti minutter senere stod fabrikken i flammer. De gamle, oprindelige bygninger, der husede syrefabrikken og møllen, stod ikke til at redde. Derimod klarede pakhuset, der var blevet opført året før, frisag, selv om brandmandskabets arbejde hindredes af de giftige dampe, der udvikledes fra svovlsyren. To dage efter var det stadig ikke muligt at kom-

me ind i syrehuset på grund af dampene. Ti dage senere kom bestyrelsesmedlem i Dansk Svovlsyre, Dr. Güssefeld til Mundelstrup for at se nærmere på skaderne.

I Demokraten kunne man læse følgende:

I formiddags meldtes brand fra Mundelstrup. Det var "Det danske Gødningskompani's Fabrikker", som brændte. Ilden havde taget fat med stor voldsomhed, og Aarhus Brandvæsen måtte tilkaldes.

I telefonen lød! *Ja det vil koste 800 kr.* sagde Kaptajn Sprinborg.-

Lige meget hvad det koster, kom blot så hurtigt som muligt -

Så blev Brandvæsenet alarmeret. Springborg ringede til Forbrugsforeningen i Mundelstrup: *"Er det vand?" - hvad behager?- "er der vand at få derude?" - brænder Fabrikken? - Tak! afringning.*

Så telefonerede brandinspektøren til Statsbanerne og i betragtning af at jernbanestationen var truet, besluttede administrationen sig til at sende Extratog. I kort tid fik brandvæsenet en sprøjte forspændt og en mængde slanger læsset på en vogn, og så gik det i firspring til Banegården. Det varede forholdsvis længe inden Extratoget kom i orden. Der skulle hjælpevogn med, alle de forskellige Afdelingschefer, Telegrafmænd osv.

Kl. 11.15 kørte Sprøjten samt 8 brandsvende under ledelse af brandassistent Jensen med extratog mod Mundelstrup Station, hvor det ankom 12 minutter senere.

Mundelstrup station var også truet en overgang og man kan læse, at da toget var ankommet, tog man fat på at rydde stationen og bringe papirer og genstande i sikkerhed i en jernbanevogn på området, også Stationsforstanderens gamle møbler blev sat udenfor. Der var også problemer med vandet idet slangerne var for korte, så vandet måtte transporteres i tønder og kar. Stationen blev reddet.

Giftige dampe. Fra brandstedet drev de giftige gasarter der blev frigivet af ilden ud over området " *så det var næsten umuligt at få vejret*" eller at opholde sig i nærheden. At det gjorde man alligevel, kan man ses af følgende pluk. En del officerer fra Aarhus var redet ud for at se branden, en af dem havde en hund med, *"og denne stak snuden ned i syren, men den fik den snart trukket til sig"*

Man læser også om hvordan folks sko bliver ædt væk under dem af syren.

Brandårsagen var en tændstik der smidt uden at være slukket. Skaderne ved branden blev vurderet til 300.000 kr.

Erstatningerne blev opgjort til knap 125.000 kr., og Güssefeld tiltrådte ved samme lejlighed et forslag fra Clement om at reparere og nybygge for godt 150.000 kr. Selskabet fik altså et godt tilskud til genopførelsen, der oven i købet kom til at indeholde de mest "nymodens Maskiner", som Dansk Svovlsyre selv betegner det. Et større problem var dog, at fabrikken skønnedes at skulle ligge stille i omkring ni måneder på et tidspunkt, hvor danske landmænds gødningsforbrug var stærkt stigende med en voksende import til følge. Den nye syrefabrik og møllen opførtes på den gamle plads, og byggeriet var tilendebragt i december 1904.

I 1905 tog bestyrelsen i Dansk Svovlsyre beslutning om at opføre endnu et syrehus og en fosfatmølle, og arbejdet begyndte i foråret og sommeren 1906. Men endnu før bygningerne var færdige, hærgede en ny brand fabrikken.

Lørdag eftermiddag den 11. august 1906 udbrød brand i syrehuset, da syremester Nielsen og arbejdsmand Julius Petersen var i gang med at lodde.

I løbet af kort tid stod fabrikken i lys lue, og igen brændte syrehuset. En række pakhuse og skure, en del af kontorbygningen samt den lille gård, Dansk Svovlsyre havde købt kort tid forinden, blev ligeledes "flammernes bytte", som aviserne skrev i deres referater fra brandstedet. Bemærkelsesværdigt er det, at den nye syrefabrik ikke berørtes af branden på trods af beliggenheden mellem det gamle nedbrændte syrehus og den ligeledes nedbrændte gård. Samtidige iagttagere undrede sig ligeledes, men forklarede besynderligheden med, at huset netop var blevet malet. Skaden blev opgjort til godt 400.000 kr., og i oktober traf bestyrelsen i Dansk Svovlsyre beslutning om opførelse af en

syrefabrik ”på et dertil bedre egnet sted på Fabrikkens grund”. Prisen ansloges til 300.000 kr. og dertil kom opførelsen af nye pakhuse, skure m.m. for omkring 100.000 kr. Samtidig med at det nu færdige syrehus og ovnhuset blev indrettet med maskiner, begyndte opførelsen af den nye syrefabrik, der stod klar sidst på foråret 1907. Den lå næsten oppe ved Viborgvej, og fabrikken fyldte efterhånden hele området mellem vejen og Geding sø.

I resten af fabrikkens eksistens føjedes endnu en række bygninger og produktionsanlæg til. Der indrettedes bygninger til opbevaring og måske også produktion af akkumulatorsyre og koncentreret salpetersyre, og på den gamle, nedbrændte syrefabriks plads ved jernbanen blev der lavet lagerplads til den færdige superfosfat. Administrationen rykkede i 1919 ud af den gamle kontorbygning midt i fabrikskomplekset og ind i en helt ny bygning ved Viborgvej.

Direktøren fik i 1907 selvstændig bolig et stykke øst for fabrikken, og ved Todderup opførtes i 1908 og 1919 to arbejderboliger med hver otte lejligheder til fabrikkens arbejdere. I det store og hele kan man dog sige, at fabrikkens udbygning og udstrækning var lagt fast efter de store til- og ombygninger fra 1905-1907.

Arbejderne på fabrikken var formentlig lokal arbejdskraft, skønt det samlede antal af arbejdere og daglejere i de fire landsbyer faldt fra 42 til 32 fra 1870 til 1880. Til gengæld steg husmandsgruppen og håndværkergruppen med tilsammen 10 personer, så status quo på fabrikken ser ud til at være opretholdt. I de ti år fra 1880 til 1890 fandt der derimod en bemærkelsesværdig stigning sted. Antallet af arbejdere og daglejere mere end fordobledes i tiåret - fra 32 til 67. En del af forklaringen skal søges i to åbenlyse forhold. For det første øgedes den del af daglejerne, der for det meste arbejdede ved landbruget fra 8 til 25 og for det andet begyndte Tilst Teglværk (der trods navnet ligger i bebyggelsen Todderup, True sogn) for alvor produktionen i 1888. Tilbage står dog en markant stigning i arbejdertallet. Så vidt det kan skønnes, kan de kun være beskæftiget på gødningsfabrikken, hvilket harmonerer med en stigning i fabrikkens produktion fra 1880-1890.

Fagforeningen arbejdede i nogle år med støt og roligt at hæve lønningerne, og i forbindelse med brandene i 1904 og 1906 lykkedes det at få gode lønftaler bragt i hus. Men det var ikke kun kroner og øre, som interesserede fagforeningen. Arbejderne på gødningsfabrikken havde gratis læge og medicin samt 13 ugers ulykkesforsikring. Senere på året 1906 forhandlede igen overenskomst, og her fik fagforeningen indført, at ”Fabrikken forpligter sig til fortrinsvis at beskæftige de nuværende faste arbejdere og dernæst omegnens bosiddende arbejdere”. Ledelsen af Dansk Svovlsyre havde på dette tidspunkt truffet beslutning om udvidelse af fabrikken, og som det tidligere er nævnt, kunne fabrikken sikkert drage arbejdere til sig fra et stort område. Fagforeningen ville i tide sikre sig, at arbejdspladserne i første omgang blev besat med lokale folk, hvad virksomheden altså gik med til. Om det nu var udvidelsen af fabrikken og deraf følgende flere beskæftigede, der var årsagen, er ikke let at afgøre, men fagforeningen og fabrikken blev mere uforsonlige de kommende år.

Det begyndte med en arbejdsulykke i foråret 1908, hvor en arbejder blev dræbt, da han arbejdede i svovlkislageret. Folkene gav formand Skovgaard skylden for ulykken, da det var ham, der havde beordret manden til at arbejde i lageret. Skovgaard blev i første omgang fjernet fra arbejdet, men efter et politiforhør indsatte ledelsen ham igen som formand, og arbejderne truede med at nedlægge arbejdet. Skønt Arbejdsmandsforbundet ikke ville støtte dette skridt, blev arbejdet alligevel nedlagt. Men strejken tabtes, da kun halvdelen af Arbejdsmandenes Fagforenings medlemmer gik med. En del af de strejkende kom aldrig i arbejde på gødningsfabrikken igen, og ifølge fagforeningens jubilæumsskrift fra 1921 satte strejken ”meget ondt blod iblandt medlemmerne, og flere år gik, inden sporene deraf var udslettede”. Folkene var dog ikke mere splittede, end de kunne stå sammen om den længste konflikt i fabrikkens historie, der fandt sted blot to år senere.

Den første maj 1910 udløb overenskomsten mellem Arbejdsmandenes Fagforening og A/S Dansk Svovlsyre- og Superphosphatfabrik, uden der var opnået enighed om en ny. Forhandlingerne over-

gik til hovedorganisationerne, som imidlertid heller ikke kunne blive enige, og der blev varslet strejke fra den 9. august. Kravene fra fagforeningen var en forhøjelse af timelønnen fra 33 til 35 øre samt en arbejdstidsnedsættelse fra 12 til 8 timer for "Overkammerpasserne".

I forbindelse med det sidste krav tilbød fagforeningen, at timelønnen kunne reduceres med omkring 3 kr. ugentligt, når blot kammerpasserne fik den kortere arbejdstid. 10 dage før strejkens udbrud rykkede ledelsen af fabrikken ud med en klar provokation, der oven i købet blev lanceret i arbejderbevægelsens eget lokalblad. I Demokraten den 30. juli kan man læse følgende: "På Mundelstrup Gødningfabrik kan endnu antages ca. 50 landarbejdere for sæsonen". Fagforeningen udlagde sikkert, med rette, annoncen som et forsøg på at skaffe uorganiserede arbejdere til at arbejde under den allerede varslede, lovlige strejke. I de fjorten uger strejken stod på, blev der flere gange ansat strejkebrydere af kortere eller længere varighed. Købmænd i Holstebro og Herning sendte deres arbejdskarler til Mundelstrup for at hjælpe med arbejdet i en uges tid. Så vidt det kan læses af avisreferaterne skyldtes dette, at fabriksledelsen havde stillet sådanne betingelser for, at købmændene kunne få den gødning, de havde bestilt. Strejkebryderne og fabrikkens annonce fra juli måned var sikkert medvirkende til, at strejken blev så langvarig. Penge havde Dansk Svovlsyre tilsyneladende nok af, da selskabet samme år kom ud med et aktieudbytte på 40 % i årets højst noterede selskab. Til sidst måtte arbejderne imidlertid give op og stille sig tilfredse med en lille lønforhøjelse og ingen arbejdstidsnedsættelse. I resten af fabrikkens levetid gik lønforhandlingerne for størstepartens vedkommende fredeligt for sig bortset fra en kort strejke i 1919, hvor timelønnen blev forhøjet fra 65 til 145 øre. (Se mere om Mundelstrup Gødningfabrik, 1871-1925, af Allan Frandsen)

Det ser ud, som om Anders sammen med den øvrige ledelse på fabrikken har været lidt af det, vi i dag vil betegne som "nogle hårde hunde".

Det ser ud som om Anders slutter sit aktive arbejdsliv på Gødningfabrikken omkring 1. august 1918, idet han er flyttet tilbage til Aarhus den 10. august 1918.

På Nordlund 10 findes ved Folketællingen i 1921 følgende oplysninger:

Anders P. Karlby, Mand, født 11/1 - 1849 i Aarhus, flyttet til kommunen den 10/8-18, kommer hvorfra: Aarhus, Trosretning: Folkekirken, Beseæftigelse: Husfader, Direktør, Ansat hos: Det Danske Gødningssomp. Aarhus Afd.

Laura Karlby, Kvinde, 3/4 - 1848, København, , flyttet til kommunen den 10/8 - 18, kommer hvorfra: Aarhus, Trosretning: do, Husmoder,

Agnes Olsen, K, 18/1-1902, Ravnsbjerg?, Viborg, , flyttet til kommunen den 1/3 - 20 kommer hvorfra: Vejlbj, Trosretning: do, Beseæftigelse: Husassistent, - , Ansat hos: A.P. Karlby.

Laura dør

Den 27. marts 1921 dør Laura, da bor familien endnu på Nordlund 10 i Vejlbj Krat. Hun bliver begravet den 2. april 1921 på Aarhus Nordre Kirkegaard.

Billedet her på siden er formentlig taget i forbindelse med Lauras død eller kort derefter, idet

Laura ikke er med på billedet og Anders Christian passer meget godt med en alder på 45 år og Thyra er så 32 år.

Den næste Anders kommer til at lægge i graven er hans ældste søn, Anders Christian, som dør den 16. december 1931.

Anders selv dør først den 7. maj 1942, da bor han hos den yngste datter Thyra og hendes mand Henry Bergmann i Anders's Villa Ly på Østre Skovvej 3 i Risskov. Anders har da testamenteret Villa Ly til Thyra. Se skiftesagen herunder.

Villa Ly ca. 1930.

Oplysninger fra kirkebogen

Fhv. Direktør, Østre Skovvej 3, Risskov. Født i Aarhus, Vor Frue Sogn 1849, 11. Januar.
Enkemand efter Laura Jensine Karlby, født Jean, død 27. marts 1921 – Søn af ugift Mette Rasmussen og Anders Pedersen Karlby.
Sognepræst O. Bendt, Vejlbj. Dødsattest fra Læge C. C. Hansen, Risskov, 7/5 1942.
Skifteretsattest fra Ning Herreds Skifteret 7/5 42.
Dødsårsag: Apoplexia cerebri

Bopæle

Familien flytter meget rundt, de starter i Aarhus og i 1877 til 1879 bor de i Brabrand, derpå flytter de til Tilst Mark i 1880, derpå finder man dem i Faarup Sogn i 1883, dernæst bor de i 1885 i Mundelstrup, Faarup Sogn.

I 1921 bor de Nordlund 10 i Vejlbj Krat.

I 1926 dukker de op i Villa Ly, på adressen Øster Skovvej 3, Vejlbj – Risskov, Aarhus. Her bor han til sin død i 1942.

Villa Ly ca. 2000.

Nyere oplysninger om Gødningsfabrikken (fra Wikipedia 2015)

Mundelstrup Gødningsfabrik lå fra 1871 indtil en stor-brand i maj 1904, ved Mundelstrup Station. Det var en stor arbejdsplads i området, med hele 160 ansatte omkring år 1900 - i perioder det dobbelte, hvoraf flere var børn - og den var på daværende tidspunkt en af de største gødningsfabrikker i Danmark.

Mundelstrup Gødningsfabrik var samtid langt den største skatteyder i Sabro-Fårup Kommune og en væsentlig årsag til stationsbyens opblomstring.

Efter flere brande og forureningsudslip på gødningsfabrikken, blev Mundelstrup Stationsby kendt for Danmarks største bekæmpelse af jordforurening. Jorden omkring husene var gennem mere end

100 år blevet forurenet med bl.a. tungmetaller og i 1991-1993 blev jorden gravet væk i flere meters dybde og anbragt i depot, som en kunstig bakke ved Østjyske motorvej. Projektet beløb sig til kr 32 millioner.

Forureningen plager dog stadig den nærliggende Geding Sø, der har et forhøjet arsen niveau i sedimentet. Overfladejorden i Egåens øvre løb samt Kasted Mose, indeholder væsentlige mængder tungmetaller såsom bly, arsen, kobber, zink og cadmium.

Region Midtjyllands rapport 2008

Lokalitetsnr. 751-00101:

Gødningsfabrik, Mundelstrup By, Århus

Depot i udkanten af Mundelstrup St. By og nær Geding sø. Depotet består af 70.000 m³ forurenet fyldjord og byggeaffald fra en tidligere gødningsfabrik, der var beliggende i området fra 1870 til 1920. Et afværgeanlæg er i drift på pladsen. Jernindhold i vandet giver problemer med anlæggets drift, som fortsatte i 2008 med hyppige tilsyn og vedligehold.

Skifterettens behandling af boet efter Anders Pedersen Karlby

I skifterettens for Ning – Hasle Herredsdommerkontors dødsanmeldelsesprotokol står der følgende: 1942-43

Lb.-Nr. i skiftesaglisten: 48. Anmeldelses Dato 1942: 7/5. Af hvem anmeldt: Snedkermester Isager, Martin. Navn: Anders Pedersen Karlby. Bopæl: Østre Skovvej 3, Riis Skov. Dødsfaldets Dato 1942: 7/5. Alder: 93. Ugift, Gift eller Enke (mand): Enkemand. Erhverv (ved gifte Kvinder anmeldes Mandens Erhverv): Fhv. Direktør. Henvvisninger til Skiftebogen: a V 338, a V 467, a V 475, a VI 53, a VI 182, a VII 77, a VII 179, a VII 453. Repartitions-genpart Nr. 7/1945. Boets Behandlingsmaade: ~~HRs. Wilde Eksekutor.~~ Overgaaet til offentlig Behandling ved Skifteretten. Sluttet 23/7 - 44 og 3/3 – 45. Boets endelige Berigtigelse: Exp.

1. Møde

Aar 1942, den 13. maj Kl. 14 blev Ning og Hasle m.fl. Herreders Skiftret sat og holdt paa Dommerkontoret i Aarhus, og i den ordinære Skifteforvalters Embedsforfald. adm. af hans est. Fuldm. V. Lillelund-Jensen hvor da i Overvær. af nedenteg. Vidner foretoges:

Eks. 48-1942/43 Dødsboet efter Direktør Anders Pedersen Karlby, Østre Skovvej 3, Risskov, dør 7/5 1942, g Hustru Laura Jensine f. Jean. dør 21/3 1921.

Der fremlagdes skrivelse af Dags Dato fra HRs. Wilde, Aarhus, hvori man under henvisning til fremsendt Testamente af 14. april 1939 og Bevilling af 12. ds. Begærer sig Boet udleveret til eksekutorbehandlingen. Begæringen tages til følge, der fremlagdes genparter af Testamente og Bevilling.

Saaledes passeret

Vidner

Lillelund-Jensen

L. E. Matthisen Elund

2. Møde

Aar 1942, den 19/9 Kl. 14½ blev Ning og Hasle m.fl. Herreders Skiftret sat og holdt paa Dommerkontoret i Aarhus, og i den ordinære Skifteforvalters Embedsforfald. adm. af hans est. Fuldm. C. J. Bisgaard hvor da i Overvær. af nedenteg. Vidner foretoges:

Eks. 48-1942/43 Boet efter Fhv. Direktør Anders Pedersen Karlby, Østre Skovvej 3, Risskov.

Der fol. Skrivelse af 12/9 1942 fra Justitsministeriet, hvori meddeles, at dette blev tilbagekaldt den for Overretssagfører Frank Wilde, Aarhus, udfærdigede bevilling til som executor testamentat behandle Boet efter Afdøde og hans tidligere afdøde Hustru Laura Jensine f. Jean, samt at Boet Behandling herefter overgaar til Behandling ved Skifteretten.

Endvidere fol. der Skrivelse af 14. ds. fra Overretssagf. Frank Wilde, hvormed fulgtes de i samme under Nr. 1 – 5 nævnte Bilag samt de i Skrivelsen vi fine nævnte Breve fra Ingeniør Karlby og Politifor. Nielsen.

De under Nr. 2 – 4 nævnte Aktiver tages til Indtægt paa Boets Konto i Skiftehovedbogen.

Boet udsat.

SkifteRetten hævet

Vidner

Bisgaard

Elund

L. E. Matthisen

3. Møde

Aar 1942, den 9/10 Kl. 14½ blev Ning og Hasle m.fl. Herreders Skiftret sat og holdt paa Dommerkontoret i Aarhus, og i den ordinære Skifteforvalters Embedsforfald. adm. af hans est. Fuldm. C. J. Bisgaard hvor da i Overvær. af nedenteg. Vidner foretoges:

Eks. 48-1942/43 Boet efter Fhv. Direktør Anders Pedersen Karlby, Østre Skovvej 3, Risskov, og tidligere afd. Ægtefælle Laura Jensine f. Jean.

Mødt var Ingeniør Georg Karlby, Fru Thyra Bergmann ved Kbmd. Henry Bergmann ifl. skriftlig Fuldmagt, der fremlagdes, samt Fru Olga Rasmine Antorinette Nielsen ved L/s Edlund, Silkeborg ifl. Skriftlig Fuldmagt fra Politiforv. Holger Nielsen, Rødby, der tidl. er meddelt Fuldmagt med Ret til Substitution.

Endv. var m. Skifterettens medhjælper Arth. Christensen, Aarhus.

Bekendtgt. om at Boet var overgaaet til Behandl. ved Skifteretten havde v. indrykket i Statstidende Nr. 141, for d. 19/9 1942.

Boet og dets forhold blev gennemg. m. de mødte, der værelig blev gjort bekendt med, at Proklama var udløbet samt at der inden Fristens Udløb ikke var anmeldt nogen Fordring i Boet.

Der var enighed om at søge Boets faste Ejendomme Matr. Nr. 64d og 5e af Vejlby By , Risskov Sogn, realiseret paa den for Boet gunstigste Maade.

Kbmd. Bergmann erkendte, at han og hans Hustru var Boet skyldig i forfalden Husleje for 5 mdr. fra 5/5 1942 at regne 130 Kr. pr. md. eller i alt 650 Kr. Kpt. afleverede imidlertid en opgørelse stor 501,80 Kr. over forsk. Udlæg, som hans Hustru havde afholdt i Anl. af Dødsfaldet. Han paastod 501,80 Kr. fradraget i sin skyld til Boet.

Den frl. Opgørelse godkendets, hvorefter Fru Bergmanns skyld til Boet andrager 148,20 Kr., hvilket Beløb Kbmd. Bergmann lovede ~~omgaaende~~ at indbetale til Medhjælper d. 15. ds. tillige med den samme Dag forfaldende Husleje af 130 Kr.

I tilfælde af Ejendommen Salg forpligtede Kbmd. Bergmann sig til sammen med sin Familie at fraflytte denne med et Varsel paa 14 Dage til den 1' i en måned.

Vedrørende det registrerede Indbo bemærkede Kbmd. Bergmann, at alt dette var skænket hans Hustru ved et Gavebrev af 18/4 1939, dog med undtagelse af nedennævnte effekter

Eet Gulvtæppe - - - - - 10 Kr.

8 stk. Forskel. Skelderier - - - - -	4 Kr.
1 Portiere - - - - -	8 Kr.
2 Fag Gardiner m. Stang - - - - -	4 Kr.
Eet Barometer - - - - -	2 Kr.
Eet Skrivetøj - - - - -	12 Kr.
2 Horupotskeer - - - - -	18 Kr.
2 Talviette - - - - -	8 Kr.
1 Spejl - - - - -	4 Kr.
1 Staalampe - - - - -	1 Kr.
Gardiner - - - - -	2 Kr.
1 Gulvtæppe - - - - -	1 Kr.
Afdødes Garderobe - - - - -	75 Kr.
1 Kikkert - - - - -	<u>1 Kr.</u>
Ialt	151 Kr.

~~Overrets~~ L/S Ellund bemærkede at han maatte tage Forbehold m. hensyn til Gyldigheden af førnævnte Gavebrev, og endvidere anmodede han ~~hans~~ om, at der maatte blive fremskaffet oplysninger om de nærmere omstændigheder, hvorunder den afdøde tilhørende 12000 Kr. Aktier i F/S Skandinavia var blevet overdraget Fru Bergmann. Kpt. henstillede at Skifteretten fra Aarhus Amtsstue fremskaffede de paagældende gavexxxxxanmeldelse samt fra Vejlbj Risskovs Kæmnerkontor Afdødes 4 ð sidste Selvangivelser.

~~Boet udsat~~

Georg Karlby Bergmann Edlund

Boet udsat

Skifteretten hævet

Vidner

Bisgaard

L. E. Matthisen

Elund

4. Møde

Aar 1943, den 7. Januar Kl. 14½ blev Ning og Hasle m.fl. Herreders Skiftret sat og holdt paa Dommerkontoret i Aarhus, og i den ordinære Skifteforvalters Embedsforfald. adm. af hans est. cand. jur. Bisgaard hvor da i Overvær. af nedenteg. Vidner foretoges:

Eks. 48 42/43 Boet efter Fhv. Direktør Anders Pedersen Karlby, Østre Skovvej 3, Risskov, og tidl. afdøde Ægtefælle Laura Jensine f. Jean.

Ingeniør Karlby var mødt for og med Fru Thyra Bergmann mødte O. R. Sagfører Wilde.

For Fru Olga Rasmine Antoinette Nielsen mødte L. R. Sagfører Edlund, Silkeborg, iflg. tidl. fremlagt Fuldmagt.

Endvidere var mødt Skifterettens Medhjælper Arthur Christensen v. Fuldmægtig Nielsen.

Boet og dets forhold blev gennemgaaet med de mødte.

Boet udsat til 21. Januar 19423 Kl. 14.

Skifteretten hævet.

Vidner

Bisgaard

L. E. Matthisen

Elund

5. Møde

Aar 1943, den 29/5 Kl. 10 blev Ning og Hasle m.fl. Herreders Skiftret sat og holdt paa Dommerkontoret i Aarhus, og i den ordinære Skifteforvalters Embedsforfald. adm. af hans cst. cand. jur. Bisgaard hvor da i Overvær. af nedenteg. Vidner foretoges:

Eks. 48 42/43 Boet efter Fhv. Direktør Anders Pedersen Karlby, Østre Skovvej 3, Risskov, og tidl. afdøde Ægtefælle Laura Jensine f. Jean.

Den fremlagde skrivelse af 28 ds. fra Medhjælper L. R. Sagfører Arthur Christensen, med de i samme nævnte Bilag. Med Skrivelsen fulgte pr. Clade 4899,98 Kr., som tages til indtægt paa Boets konto i Skiftehovedbogen.

Anvendlysskødet blev underskrevet og tilbagegivet Medhjælperen.

Saaledes passeret

Vidner

Bisgaard

L. E. Matthisen Elund

6. Møde

Aar 1944¹¹, den 16/5 Kl. 10 blev Ning og Hasle m.fl. Herreders Skiftret sat og holdt paa Dommerkontoret i Aarhus, og Beklædt af Dommerfuldmægtig Lillelund-Jensen, hvor da i Overværelse af nedentegnede Vidner foretages:

Eks. 48/42 - 43 Boet efter Fhv. Dir. Anders Pedersen Karlby, død 7/5 42

Mødt v. Skf. Medhj. Lrs. Arth. Chr.

For Arvinger Fru. Olga Nielsen m. Lrs. Edlund, Silkeborg, for Fru Gertrud Karlby Riisskov m. Lrs. Krag, og for og med Købm. Bergmann mødte Ors. Wilde.

Der freml.

1. et af Skf. Medhj. udarb. Udkast til Opg. af Boet.
Dette udk. blev gennemgaaet med de Mødte.
Skifteforv. bem. til de enkelte Arvingers Forhold.
1. Anders Chr. Karlby; Der maa svares Arveafg. af det denne arving udbet. Beløb paa 15.000 Kr.
4. Georg Karlby; Af de denne Arving den 17/9 – 1939 udbet. 3625,20 Kr maa der svares Arveafg. og af Arven ~~til de~~ der udbet. til Aro. Enken Fru Gertrud Karlby er Opj. opgj. til 497,42 Kr. maa svares Arveafg. efter Afgl. § 2a, da Georg Karlby har overlevet Faderen.
5. Valdemar Karlby; Købm. Bergmann oplyste at der meness. er udbet. denne Arving 27 á 28.000 Kr. og i et enkelt Tilf. desuden ca. 19.000 Kr. idet Beløbet blev udbet. til delvis dækning af den krim. Gæld til de Østjydske Bryggerier A/S. Købm. Bergmann

¹¹ Se på HDD Slaegtsforsk - Arkivbesoeg - LandsarkivetJylland - LAJ070813 - IMG_0174 m.fl.

erkl., at han muligt ~~var~~ i kunne fremsk. Regnskab over de øvrige Udbet. til denne Arving.

Skf. Forv. bem., at der, f. s. a. gaverne der er ydet efter 1/4 – 22 maa svares Arveafgift af de Udbet. Beløb, samt at Boet hæftede for Afgiften.

Ors. Wide der var Sagf. for Afdøde Anders Pedersen Karlby opl. at hvad der er Udbet. denne Arving ud over de i Arveafkald. nævnte 15.000 Kr. er hvad der nu er uerholdelige. Ors. W. havde set Breve fra Arvingen hvor han erkendte at skyldte disse Beløb til Faderen.

6. Frederik Karlby; Lrs. A. Chr. bem. at der ~~var~~ vilde blive indg. Gaveanm. Til Aarhus Amtstue ang. det denne Arving udbet. Beløb 8.840,00 Kr. samt til Enken Fru Ella Karlby udppi var i Stand til af bet. Afgiften.
7. Aleksander Karlby; Skifteforv. bem. at der vil være at svare Arveafg. af det denne Arving udbet. Beløb paa 15.000 Kr. da Beløbet er udbet. og Arveafkald meddelt 12/4 – 21.
8. Fru Thyra Bergmann; Skifteforv. bem. at Afgiftsberegningen for ~~de~~ denne Arvingen ~~udbet. Beløb~~ saafremt afgiftsl. §14³ bringes i Anvendelse, maa forelægges Skattedep.

I anl. af at det efter udkastet ~~til~~ oplyses, at ~~de~~ Fru Bergmann i 1939 har modt. en Gave paa 34.871,40 Kr. bemærkede Lrs. Edlund, at han maatte protest. mod at der nu ved Boets afslutning udbetales Fru Bergmann nogen Arv, under henv. til §6 i Lov om Ægtef.^s Arveret og usk. Br. paastaar han, at Fru Bergm.^s Andpart udbetales til hans Mandant til Dækning af dennes Vederlagskrav mod Boet.

~~I Retsketning hertil paast. Lrs. Krag paa Fru Gertrud Karlbys Vegne at hun, saafremt der tages Hensyn til Lrs. Edlunds Paastand, tillægges Halvdelen af vederlagskravet.~~

Ors. Wilde maatte for Fru Bergmann protesterer imod det fremsatte Vederlagskrav, idet han opl. at de ca. 17.000 Kr. af Gaven var en eftergivelse af et Tilgodehavende, som Afdøde hævdede at have paa Kbmd. Bergmann, men som denne aldrig har anerk. at Skyldte. Resten er Vederlag for Afdødes Ophold hos Arvingen gennem ca. 16 Aar i hvilke 16 Aar han ikke har betalt for sit Ophold.

Lrs. Edlund maatte protestere mod Rigtigheden af de meddelte Oplysninger, hvorefter der intet Vederlag var betalt for Afdødes Ophold. Forlig forgæves forsøgt.

Skifteforv. bem. at der herefter vil blive udfærdiget en ny Opg. i Boet under Hensyntagen til det i Dag oplyste og hvori Skifterettens Afgørelse af den sidst rejste Disput vil finde Udtryk. Opgørelsen vil blive forelagt Arvingerne paa en Skiftesamling.

De mødte var enige heri.

Boet optaget

Skifteretten hævet

Lillelund-Jensen

Vidner

L. E. Matthiesen

H. Baadsgaard

7. Møde

Aar 1944¹², den 25 - 7 Kl. 10 blev Ning og Hasle m.fl. Herreders Skiftret sat og holdt paa Dommerkontoret i Aarhus, og Beklædt af Dommerfuldmægtig E. Boysen, hvor da i Overværelse af nedentegnede Vidner foretages:

Eks. 48 42/43 Dødsboet efter Fhv. Dir. Anders Pedersen Karlby, Østre Skovvej 3, Risskov, død 7/5 - 42 og tidl. Afdød Ægtefælle, Laura Jensine f. Jean død 27/3 - 1921.

Mødt var Skifterettens Medhj. LRS. Arthur Christensen.

For Arvingerne Fru Gertrud Karlby, Risskov mødte Lrs. Krag.

For Arvingen Fru Bergmann m. Købmand Bergmann Jf. Fuldmagt, der fremlagdes.

Andre var ikke mødt. Skifteforv. bemærkede, at Lrs. Edlund Silkeborg var indkaldt som befuldmægtigt for Arvingen Fru Olga Nielsen.

Udkast til Opgørelse blev fremlagt, gennemgaaet og stadfæstet.

Det godkendtes af de mødte, og vil herefter fremligge til Eftersyn paa Skifterettens kontor i 4 Uger fra i Dag.

Boet udsat

Skifteretten hævet

E. Boysen

Vidner

L. E. Matthiesen

H. Baadsgaard

8. Møde

Aar 1945, den 3/3 Kl. 9 blev Ning og Hasle m.fl. Herreders Skiftret sat og holdt paa Dommerkontoret i Aarhus, og Beklædt af Dommerfuldmægtig E. Boysen, hvor da i Overværelse af nedentegnede Vidner foretages:

Eks. 48 42/43 Dødsboet efter Direktør Anders Pedersen Karlby, Risskov, fortsat

Der frl.

1. Skrivelse af 3/2 1945 fra L/R Arthur Christensen B bilagt bekræftet Afskrift af Skrivelse af 30/1 45 fra Skattedepartementet, hvorefter dette ikke gør Krav paa Gaveafgift af de Valdemar Axel Karlby ydede ~~førsk~~ Beløb.
2. Tillægsopgørelse og Kasseafsemning i Boet forsadsagt ved at det til Gaveafgift afsatte Beløb 230 Kr. herefter paany føres til Indtægt paa Boet.
3. Skrivelser af 23/2 45 fra L/R Frede Edlund af 27/2 1945 fra L/R Krag og 1/3 45 fra Overretsagf. Wilde, hvorefter Arvingerne i Boet godkender Tillægsopgørelsen.

Denne blev herefter Stadfæstet af Skifteretten som endelig Tillægsopgørelse i Boet, og er dette hermed afsluttet.

¹² Se på HDD Slægtsforskning - Arkivbesoeg - LandsarkivetJylland - LAJ070813 - IMG_0189 m.fl.

Her følger en afskrift af Anders Pedersen Karlbys testamente

Testamente

Undertegnede Anders Pedersen KARLBY, Villa "LY", Riis skov, der hensidder i uskiftet Bo efter min den 27/3 1921 afdøde Hustru Laura Jensine f. Jean, bestemmer herved som min sidste Villie følgende:

Jeg annullerer herved i alle Ord og Punkter den af mig under 6/11 1935 oprettede Codicil til mit tidligere oprettede Testamente, dateret 9/2 1933, ved hvilken Codicil nævnte Tetamente annulleredes.

Under henvisning til at min Søn Frederik er død uden at efterlade sig Livsarvinger, at der fra mine Sønner Aleksander, Anders Christian og Valdemar foreligger fuldstændigt Arveafkald paa saavel fædrene- som mødrene Arv for dem selv og deres Livsarvinger, og at jeg har udbetalt min Søn – Georg – den ham tilkomne mødrene Arv, saaledes at alene mine Døtre Fru Thyra Bergmann og Fru Olga Nielsen endnu har Krav paa mødrene Arv, bestemmer jeg følgende:

Samtlige de af mig i Aarenes Løb til mine Børn, Olga Nielsen og Thyra Bergmann ~~og Georg Karlby~~ udbetalte Beløb skal være at betragte som Dem ydede Gaver.-

Efter at den mine førnævnte 2 Døtre tilfaldne mødrene Arv er udredet af Boet, tillægger jeg forlods min Datter Thyra Bergmann den Trediedel, over hvilken jeg frit kan disponere, og Resten deles derefter i 3 lige store Dele mellem Georg Karlby og Fru Thyra Bergmann samt Fru Olga Nielsen.-

Fru Thyra Bergmann skal ved Skiftet efter mig have Ret til, om hun maatte ønske det, at overtage til Ejendomsskylden den mig tilhørende Ejendom Villa "Ly" i Riis Skov, saaledes at Differencen mellem Ejendomsskylden og Prioritetslaanenes Rest paa Daværende Tidspunkt udlignes i den hende ifølge foranstaaende tilkommende Arv.-

Til som Executor testamenti at behandle Boet efter mig indsætter jeg herved Overretssagfører Frank Wilde, Aarhus.-

Dette Testamente underskriver jeg for Notarius publicus i Ning og Hasle m.fl. Herreder, saaledes at en Udskrift af hans Embedsprotokol skal have samme Gyldighed som Originalen.-

Aarhus den 14' April 1939

AP Karlby

Som Sxxxtilsesvidner

Frank Wilde

H. Windeløw

Overretssagfører

Revisor

Stempel 1 Kr.

Aar 1939 den 14. April mødte på Ning og Hasle m.fl. Herreders Notarialkontor i Aarhus Direktør Anders Pedersen Karlby, Rissskov, hvis Identitet blev den underskrevne fungerende Notarius publicus, Fuldmægtig, cand. jur. V. Lillelund-Jensen godtgjort af Overretssagfører Frank Wilde og Revisor H. Windeløw, begge af Aarhus, og underskrev han der og da i min Overværelse egenhændig og Fornuften fuldkommen mægtig, foranstaaende Testamente af Dags Dato, med hvis indhold han erklærede sig bekendt, og som han ratihaberede, og hvorved det af ham tidligere under

9/2 1933 oprettede Testamente med Codicil af 6/11 1935 begge underskrevet fr herværende Notarius publicus, annulleres.

Som Notarialvidne var tilstede Assistent M. Schmidt paa Embedskontoret.

Genpart af Testamentet medfulgte til Opbevaring.

Ning og Hasle m.fl. Herreders Notarialkontor.

Aarhus, den 14' April 1939.

Lillelund-Jensen

Som Notarialvidne:

M. Schmidt

Gebyr: 5 Kr. 17 Øre

fem Kroner sytten Øre (S)

VI 8

Boopgørelsen for Svigersønnen Henry Rasmus Petersen Bergmann - begynder i forlængelse af ovenstående skifte. Skiftet er af 3 - 3 - 45. I henhold til begæring fra enken af 23/2-45.

Første¹³ barn Grethe Bergmann er født 29/11 - 1912, det må således formodes at de er gift før denne dato.

Har søgt Vejlbys sogn 1908 - 1916 efter bryllup uden held.

Henry Bergmann boede i 1919 muligvis på adressen Købmand Bergmann, Strandvejen 36, Aarhus Bilnummer X 99.

H. P. I. Bergmann, Se Århusbogen årgang 1932 side 109.

Christian Karlby, Årgang 1932, side 96.

Anders Christian Laurits Karlby, Årgang 1932, side 113.

Oplysninger om børnene

I folketællingen fra 1921 Aarhus finder jeg på kort nr. 14.438 en **Tillægsliste med Midlertidigt fraværende**

På Matr. Nr.: 29^S Georg Karlby, M, 19/6 – 1880, Gift, Fødested Tilst M. Mundelstrup Taget bopæl i kommunen 1908, Sidste bopæl, England, Trossamfund: FolkeK., Husfader, Ingeniør, Ansat hos: Aarhus Oliefabr. Midlertidigt opholdssted: 8. Dysseldorf.

På den Ordinære liste findes ved Matr. Nr. 29^S

Gertrud Karlby, K. 12/10 – 1883, G, Aarhus, 1918, England, do, Husmoder

Emma Hougaard, K. 7/6-1902, U, Nørring, 1918, Nørring, do, Tjenestepige

På den Ordinære liste findes endvidere

Udsigten nr. 17. Matr. Nr. 79^t – 86^{on}:

Henry Bergmann, M, 2/10 1877, Gift, Aarhus, Hvornår taget ophold i kommunen: 1918 Sidst ophold: Aarhus, Trossamfund: Folkekirken, Stilling: Husfader, Erhverv: Købmand, Virksomhed: Jydsk Fourageforretning, Aarhus

Thyra Bergmann, K, 15/7 1889, G, Mundelstrup, 1918, Aarhus, Folkekirken, Husmoder

Grethe Bergmann, K, 29/11 1911, U, Aarhus, 18, Aarhus, Do, Datter

Edvard Bergmann, M, 20/2 1913, U, Aarhus, 18, Aarhus, Do, Søn

Finn Bergmann, M, 1/6 1914, U, Aarhus, 18, Aarhus, Do, Søn

Edith Thaysen, K, 27/5 1900, U, Hjørring, 1920, Købh., do, Tyende

Ellen Mikkelsen, K, 29/12 1902, U, Odense, 1918, Aarhus, do, Tyende

Kjerstine Larsen, K, 22/5 1884, U, Hobro, 1920, Aarhus, do, Tyende

På den Ordinære liste findes også

Kort 14.439, adressen. Norlund 10

¹³ Se på HDD Slaegtsforskning - Arkivbesoeg - LandsarkivetJylland - LAJ070813 - IMG_0196 m.fl.

Efterskrift

Aar 1945, den 3/3

ⁱ 14. Linie Infanteribataljon oprettet 1842, 1848 - Slettet af armeen, 1848 - Lauenborgske Jægerbataljon, 1851 - 14. Lette Infanteribataljon, 1855 - 14. Linie Infanteribataljon, 1860 - 14. Infanteribataljon, 1863 - 14. Infanteriregiment, 1865 - 14. Infanteribataljon, 1867 - 14. Bataljon, 1951 - ophævet. 14. Bataljon finder jeg på Daisy, som Falsterske Fodregiment (5. Regiment).